

Aktuarstvo je sve traženija profesija i mimo osiguranja

- U Srbiji se aktuarska profesija suočava sa velikim odlivom kvalitetnih kadrova sa matematičkim i tehničkim obrazovanjem u IT industriju. Jednostavno, zbog činjenice da najveći broj IT kompanija u Srbiji radi za strano tržište, u mogućnosti su da ponude stručnjacima znatno veće zarade nego osiguravajuće kompanije. S obzirom na intenzivan razvoj IT sektora u Srbiji, verujem da će ovaj problem sa odlivom kvalitetnog aktuarskog kadra iz delatnosti osiguranja eskalirati u bliskoj budućnosti

“ Najveći izazovi za aktuare su već neko vreme tektonske promene u regulativi osiguranja”, kaže na početku razgovora Branko Pavlović, predsednik Udruženja aktuara Srbije i član IO „Globos osiguranja”.

Sama industrija osiguranja suočiće se i sa problemom odliva aktuara iz ove profesije jer aktuari sve više zaposlenje nalaze u drugim delatnostima, pre svega, IT sektoru gde su i daleko plaćeniji. O aktuelnim pitanjima u oblasti aktuarstva i osiguranja razgovarali smo sa jednim od najpoznatijih aktuara u Srbiji.

- Koje Vas to tektonske promene najviše muče kada je reč o regulativi?

Početkom 2016. godine, posle nekoliko odlaganja, evropski osiguravači su uz velike napore, najzad implementirali Solventnost II, dok smo mi u Srbiji tek stigli na pola puta i ne vidi mu se kraj.

Svetski osiguravači sada imaju novi izazov kojim se bave već nekoliko godina, Međunarodni standard finansijskog izveštavanja broj 17 o ugovorima osiguranja. U pitanju je standard za čiju implementaciju su potrebne godine, uz procenjene troškove približno kao kod Solventnosti II. Očekivani početak primene ovog standarda u svetu je 1.1.2023. godine. U Srbiji standardi međunarodnog finansijskog izveštavanja stupaju na snagu kada Ministarstvo finansija objavi zvaničan prevod i odredi rok primene, ali za razliku od

Solventnosti II, čija puna implementacija je Zakonom predviđena u trenutku ulaska Srbije u Evropsku uniju, ne treba očekivati da ćemo moći toliko dugo da odlazimo i primenu IFRS 17.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja broj 9 je pre nekoliko godina u svetu i kod nas zamenio Međunarodni računovodstveni standard 39 u svim drugim delatnostima, osim u osiguranju. Evropska savetodavna grupa za finansijska izveštavanja (EFRAG) je zaključila da je IFRS 9 pogodan za evropski javni interes, osim za industriju osiguranja ako primeni IFRS 9 pre nego što se finalizira nastupajući standard ugovora o osiguranju IFRS 17. Zbog toga će svetski osiguravači primeniti IFRS 9 sledeće godine, a u Srbiji će početi primena u skladu sa rokom primene IFRS 17.

Najveći deo posla u primeni kvalitativnog dela Solventnosti II kao i ovih računovodstvenih propisa pada na aktuare. Najteže je pronaći dovoljan broj odgovarajućih aktuara koji žele i sposobni su da se bave ovim složenim proračunima.

Uprkos troškovima i velikim naporima za implementaciju, nova komplikovana regulativa ima i jednu važnu korist za osiguravače. Amazon, Google i slične moćne kompanije koje se baziraju na naprednim informatičkim tehnologijama i koje bi mogle relativno lako da uzmu značajan deo svetskog tržišta osiguranja ni ne pokušavaju da uđu na tržište opšteg osiguranja. Nova regulativa je suviše komplikovana i

fragmentirana po državama i suprotna njihovoj filozofiji jednostavnog, brzog, efikasnog, globalnog poslovanja. Solventnost II nas je čuvala neko vreme od ovakve „nelojalne” konkurencije, a sada je vreme da tu ulogu preuzme IFRS 17, zatim IFRS 9, a posle će se sigurno pojaviti nešto novo.

- Koliko se izazovi kojima su izloženi aktuari kao profesija zapravo isti kao i izazovi celokupne industrije osiguranja? Ili postoji još nešto na šta bi tržište, odnosno osiguravači trebalo posebno da obrate pažnju?

Pored implementacije novih računovodstvenih standarda, osiguranje od prirodnih katastrofalnih rizika koji su u poslednje vreme povećani zbog klimatskih promena i sajber osiguranje, kao potpuno nova vrsta osiguranja, takođe su veliki izazov za svetsku industriju osiguranja. Aktuari imaju gotovo nerešiv zadatak da modeliraju takve rizike i predvide štete, dok se osiguravači i reosiguravači nalaze u situaciji da pokrivaju nesrazmerno i neočekivano velike štete u odnosu na premiju te vrste osiguranja.

Pored navedenih izazova, koji su slični za sve aktuare u svetu, u Srbiji se aktuarska profesija suočava sa velikim odlivom kvalitetnih kadrova sa matematičkim i tehničkim obrazovanjem u IT industriju. Jednostavno, zbog činjenice da najveći broj IT kompanija u Srbiji radi za strano tržište, u mogućnosti su da ponude stručnjacima

znatno veće zarade nego osiguravajuće kompanije, čijem menadžmentu je teško objasniti zašto prosečni interno zaposleni informatičari i aktuari treba da imaju znatno veću zaradu od prosečnog zaposlenog i čak veću zaradu od većine menadžera u osiguravajućoj kompaniji. S obzirom na intenzivan razvoj IT sektora u Srbiji, verujem da će ovaj problem sa odlivom kvalitetnog aktuarskog kadra iz delatnosti osiguranja eskalirati u bliskoj budućnosti.

■ **Ranije se spominjalo da tržištu osiguranja u Srbiji nedostaju aktuari, kakva je trenutno situacija? Da li su mladi zainteresovani za ovu profesiju?**

Iskusni ovlašćeni aktuari su sada još potrebni da bi mogli da odgovore na pomenute izazove. Predstojeće uvođenje režima Solventnosti II i implementacija standarda IFRS 17 donosi mnogo novih aktuarskih zadataka i samim tim zahteva dodatno zapošljavanje aktuara u osiguravajućim kompanijama. Trenutno 81 aktuar ima ovlašćenje Narodne banke Srbije. Na prvi pogled taj broj izgleda dovoljan za 20 osiguravajućih i reosiguravajućih kompanija u Srbiji. Međutim, petnaestak ovlašćenih aktuara je već u penziji i desetak se više ne bavi aktuarskim poslovima. Podatak da nijedan ovlašćeni aktuar nije nezaposlen dovoljno govori o potražnji za aktuarima.

Postoji relativno veliko interesovanje mladih za aktuarstvo i dalje, ali nam je IT industrija velika konkurencija. U poslednje vreme najmanje 3 ovlašćena aktuara koji su završili Matematički fakultet, kao i mnogo matematičara koji su se oprobali kao aktuari početnici prešli su u IT sektor.

■ **Pominjete IT industriju, gde uglavnom rade „srpski“ aktuari? Ima li ih u još nekim delatnostima?**

Aktuari u svetu najviše rade za osiguravajuće kompanije, penzijske fondove, banke i slične finansijske institucije, ali su potrebni i kladionicama za određivanje kvota, političkim partijama za analiziranje rezultata izbora, državnim institucijama pri planiranju raznih reformi i većini kompanija za obračun rezervacija za beneficije zaposlenih pri odlasku u penziju.

U Srbiji, Zakon zahteva obavljanje aktuarskih poslova samo u osiguravajućim kompanijama, tako da većina aktuara radi u oblasti osiguranja. Ipak, sve više aktuara radi i u drugim delatnostima. Pored pojedinih organizacija iz šire delatnosti osiguranja kao što su Sektor za nadzor osiguranja Narodne banke Srbije, Republički fond za zdravstveno osiguranje i Nacionalna korporacija za osiguranje stambenih kredita, ovlašćeni aktuari rade, kao što sam već pomenuo, u IT industriji, zatim u obrazovanju, na fakultetima, čak i jednoj srednjoj školi, u revizorskim firmama,

Pošti Srbije, itd. Zanimljivo je da je jedna velika srpska kompanija, koja se bavi potpuno drugom delatnošću, transportom i špedicijom, Milšped, pre 2-3 godine preko oglasa pokušala da zaposli aktuara. Takođe, pre desetak godina na parlamentarnim izborima jedna velika stranka je angažovala aktuara iz inostranstva da pomogne u analiziranju ispitivanja javnog mnjenja i rezultata samih izbora. S obzirom na to da su aktuari profesionalci koji analiziraju finansijske posledice rizika, koristeći matematiku, statistiku i ekonomsku teoriju za proučavanje neizvesnih događaja, u savremenom srpskom društvu će biti sve više projekata na kojima će biti potrebno angažovanje aktuara.

■ **Ako pogledate svoju celokupnu karijeru, živimo li danas u najizazovnijem vremenu?**

Svako vreme sa svojim izazovima izgleda najteže za one koje žive i rade u tom trenutku. Ne kaže bez razloga kineska kletva „dabogda živeo u zanimljivim vremenima“. Na našem prostoru interesantna vremena traju predugo.

Dobio sam licencu za ovlašćenog aktuara pre 14 godina, ali se IT-em u osiguranju bavim već 25 godina. U pomenutom periodu, živeli smo i radili povremeno i u težim uslovima nego danas, kao što je bombardovanje 1999. godine, vanredno stanje posle ubistva premijera Đinđića 2003. godine, svetska ekonomska kriza 2008. godine i pandemija 2020. godine. Samo malo stariji od mene su radili i za vreme najveće svetske inflacije koja je zabeležena 1993. godine u Jugoslaviji i ratova i sankcija tokom devedesetih godina prošlog veka. S obzirom da smo sve to nekako preživeli, uz manje ili veće posledice, verujem da ćemo se izboriti i sa izazovima koje donosi svetska ekonomska i bezbednosna kriza izazvana ratom u Ukrajini.

■ **Mnogim profesijama, pa i vašoj, na raspolaganju su ogromne količine podataka. Koliko je danas lakše biti aktuar nego pre recimo, dve ili tri decenije? Ili tolika količina podataka može da bude i mač sa dve oštrice?**

Sve veći broj uređaja sa senzorima je priključen na Internet i samostalno prikupljaju, dele i koriste podatke bez pomoći čoveka. Na Internet mogu biti povezani televizori, frižideri, sijalice, termostati i radijatori, zvučnici, kontejneri za smeće, prekidači, itd. čiji senzori registruju pokret, dim, temperaturu, zvuk, osvetljenje i slično. Ovi povezani uređaji imaju veliku primenu u osiguranju. Senzori koji se nalaze u odeći imaju mogućnost da mere krvni pritisak i temperaturu i upozore čoveka na eventualne anomalije, kao i da prate kretanje čoveka i upozore ga da ulazi u opasnu zonu, a kada se desi nesreća da pozovu

■ **Kako ste se Vi opredelili za profesiju aktuara?**

Pre dvadesetak godina bilo je manje iskusnih ovlašćenih aktuara na tržištu nego danas, dok je bilo znatno više osiguravajućih kompanija. U „Delta osiguranju“, u kome sam tada radio kao direktor Sektora za IT, bilo je dosta problema da se nađe odgovarajući aktuar. S druge strane Narodna banka Srbije je organizovala 2006. godine potpuno novi sistem edukacije za ovlašćene aktuare. Edukaciju su izvodili profesori sa univerziteta iz Kanade i SAD, na engleskom jeziku. Tadašnji generalni direktor Nebojša Divljan mi je sugerisao da učestvujem mesec dana na pripremi za prvi nivo ispita za ovlašćenog aktuara i vidim da li mi to odgovara. Sjajni profesor Majkl Zi je držao vrlo inspirativna predavanja, tako da sam relativno lako položio taj prvi ispit i ubrzo dobio privremenu licencu za obavljanje aktuarskih poslova. Kad sam jednom ušao u aktuarski svet i počeo da se bavim raznim aspektima aktuarske struke, više nije bilo povratka. Istina, nikad nisam prestao ni da se bavim IT-em u osiguranju. Položio sam u relativno kratkom roku i ostalih 7 nivoa i 2009. godine dobio standardnu licencu NBS za aktuarske poslove. Već 2012. godine sam izabran za predsednika Udruženja aktuara Srbije, što me je učvrstilo u uverenju da je aktuarstvo odgovarajuće okruženje za mene. Tom opredeljenju je doprinelo i moje formalno obrazovanje na Elektrotehničkom fakultetu i specijalističkim studijama aktuarstva na Ekonomskom fakultetu, koje je dalo dobru osnovu za uspešnu borbu protiv različitih izazova aktuarske profesije.

lekarску pomoć. Senzori iz kućnih uredaja prepoznaju dim, curenje gasa, pokrete u prostoriji, karakteristične zvukove, pojavu vode na podu, itd. i mogu mnogo da doprinesu kao preventiva u osiguranju imovine. Senzori za telematiku obezbeđuju informacije o stilu vožnje vozača.

Aktuari mogu da iskoriste tu veliku količinu dostupnih podataka iz inteligentnih uređaja povezanih na Internet za preciznije merenje rizika ukoliko su u stanju da ih obrade. Savremeni aktuari, pored tradicionalnih znanja iz matematike, ekonomije i prava, prinudeni su da budu i neka vrsta informatičara. Obično počnu od Microsoftovog Excela, kao osnovnog alata, a zatim usvajaju naprednije alate kao što su IBM-ov softver za statističku obradu podataka, SPSS, različiti programi za upravljanje bazama podataka kao što je Microsoft SQL, alati za statističku analizu podataka i njihovo grafičko predstavljanje, kao npr. programsko okruženje R, dok najtalentovaniji stignu do najkomplikovanijih softvera za modeliranje kao što je FIS-ov Prophet. Takođe, aktuari sve više koriste softverske alate za obradu velikih količina podataka, koji potiču od senzora i telematike.

Pored potencijalnih koristi za osiguravače i osiguranike, javljaju se i određeni izazovi u korišćenju ovih podataka u delatnosti osiguranja. Najveći je vezan za obezbeđenje sigurnosti i izbegavanje narušavanja privatnosti osiguranika zbog korišćenja podataka iz inteligentnih uređaja povezanih na Internet. S druge strane, korišćenje ovih uređaja smanjuje pojedine rizike toliko da osiguranje postaje praktično nepotrebno, što je u suprotnosti sa komercijalnim interesom osiguravajućih kompanija.

■ **Vi ste ujedno i član Izvršnog odbora „Globos osiguranja“ koje je poslednje dve godine u velikoj ekspanziji kada je reč o rastu, ali i širenju portfolija proizvoda. Šta su sve prednosti kad se radi u kompaniji koja se tek probija na tržištu i koja je uz to u domaćem, privatnom vlasništvu?**

„Globos osiguranje“ je promenilo vlasnika i upravu pre malo više od 2 godine. Od tada je zabeležilo zaista izuzetan rast premije. Ukoliko poredimo premiju prikupljenu u poslednjih pola godine tzv. starog „Globosa“ iz druge polovine 2019. godine sa premijom iz prve polovine 2022. godine, premija je za 2,5 godine povećana oko 19 puta. Mi smo i dalje mala kompanija u ekspanziji, a to donosi mnoge prednosti: veliki entuzijazam zaposlenih, izuzetno kvalitetan tim stručnjaka iz osiguranja sa kojima je zadovoljstvo raditi, odsustvo birokratskih procedura kojima HR obično opterećuje zaposlene u velikim kompanijama i veliki potencijal za napredovanje postojećih zaposlenih i privlačenje kvalitetnih budućih kolega.

„Globos osiguranje“ je jedina osiguravajuća kompanija u Srbiji u domaćem, privatnom vlasništvu. Zato u „Globosu“ nema rasipanja energije u nadmudrivanju sa stranim vlasnicima da li je neka njihova inicijativa primenjiva na domaćem tržištu osiguranja, donošenje važnih odluka je brzo, jer nema čekanja da birokratija strane grupe obradi i odobri zahtev lokalnog menadžmenta i kompanija je vrlo fleksibilna, agilna i prilagodljiva na zahteve osiguranika i promene na tržištu osiguranja.

Razgovarala: Vesna Lapčić ■